

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 15/2008 vp

Hallituksen esitys Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamis- sopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2008 lähettänyt hallituksen esityksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamis- sopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 23/2008 vp) valmistele- vasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan, jolle suuren valiokunnan ja perustuslakivaliokun- nan on annettava lausuntonsa. Muille valiokun-

nille varattiin mahdollisuus antaa asiasta lausun- tonsa ulkoasiainvaliokunnalle 9.5.2008 mennessä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Päivi Kaukoranta, ulko- asiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Antti Riivari, työ- ja elinkeinoministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunnan toimialaan liittyvät säännök- set ovat pysyneet Lissabonin sopimuksessa lä- hes muuttumattomina verrattuna Euroopan pe- rustuslaista tehtyyn sopimukseen (jäljempänä perustuslakisopimus), jonka talousvaliokunta on ollut valmis oman toimialan puolesta hyväksy- mään (TaVL 24/2006 vp).

Talousvaliokunta on perustuslakisopimukses- ta antamissaan lausunnoissa (TaVL 11/2006 vp ja 24/2006 vp) kiinnittänyt huomiota erityisesti sopimuksen sisämarkkinoita, energiasektoria,

kauppapolitiikkaa, yleishyödyllisiä taloudelli- sia palveluja ja kuluttajansuojaa koskevaan sääntelyyn. Lissabonin sopimuksen merkittä- vimvät muutokset perustuslakisopimukseen verrattuna kohdistuvat lähinnä energiasektorin ja yleistä taloudellista etua koskevien palvelu- jen sääntelyyn. Muilta osin on tehty joitakin tek- nisiä muutoksia.

Energia

Energiasektorin osalta Lissabonin sopimus si- sältää perustuslakisopimuksen tapaan uuden

energiapolitiikkaa koskevan oikeusperustan (176 a art.). Muutoksena perustuslakisopimukseen säännökseen on lisätty maininta jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengestä ja energiaverkkojen yhteenliittämisen edistämisestä. Valtioneuvoston näkemyksenä on, ettei lisäys muuta unionille kuuluvan toimivallan alaa eikä nykyistä käytäntöä, sillä vastaavia toimia on hyväksytty muiden oikeusperustojen nojalla nykyisinkin. Artiklaan on liitetty julistus (nro 35), jonka mukaisesti konferenssi katsoo, ettei 176 a artikla vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen energihuoltonsa. Yhteismarkkinoihin mahdollisesti vaikuttavista toimista on neuvoteltava 297 artiklan mukaisesti muiden jäsenmaiden kanssa. Energiasektoria koskeva muutos sisältyy myös talouteen liittyviä häiriötilanteita koskevaan 100 artiklan 1 kohtaan, johon on lisätty viittaus jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuun henkeen ja tiettyjen tuotteiden saatavuusvaikeuksien osalta erityinen maininta energia-alasta. Uuden sääntelyn mahdollisista vaikutuksista ei ole tarkempaa arviota.

Talousvaliokunta toteaa, että tehdyt muutokset korostavat energiasektorin toiminnan turvaamisen keskeistä roolia koko EU:n kannalta. Lisäykset myös heijastelevat tapahtuneita toimintahäiriöitä ja tarvetta yhteisesti turvata kaikkien jäsenmaiden riittävä energiansaanti. Toisaalta energiaa koskevat säännökset eivät rajoita kansallista päätäntävaltaa energian saannin turvaamisessa. Jäsenmailla on edelleen oikeus itse määritellä energiavarojen hyödyntämisen ehdot, tehdä valinnat eri energialähteiden välillä ja päättää energihuollon yleisestä rakenteesta. Tätä korostaa osaltaan myös edellä mainittu julistus.

Lisäysten käytännön vaikutuksia on vaikeaa täysin ennakoita. Aiempien kannanottojensa mukaisesti valiokunta katsoo, että vaikka päävastuun kansallisesta energian toimitusvarmuudesta tulee edelleen olla kullakin jäsenmaalla itsellään, ei tämä poissulje EU:n mahdollisia yhteisiä toimia sisämarkkinoiden toiminnan turvaamiseksi. Valiokunta katsookin, että energiaa koskeva sääntely on hyväksyttävissä. Kuten

aiemmissakin lausunnoissaan valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota ydinjätteiden sijoittamista koskevaan valtioneuvoston tulkintaan, jonka mukaisesti uudella sääntelyllä ei luoda oikeusperustaa, jonka nojalla Suomi voitaisiin velvoittaa luopumaan ulkomaisen ydinjätteen käsittelyn, varastoinnin ja sen pysyväksi tarkoitetun sijoittamisen Suomessa kieltävästä lainsäädännöstä. Valiokunta pitää kansallisen päätäntävällän säilyttämistä tältä osin erittäin tärkeänä.

Yleistä taloudellista etua koskevat palvelut

Yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen perussääntely vastaa perustuslakisopimusta. Sääntelyn kohteena ovat sellaiset luonteeltaan taloudelliset palvelut, joiden osalta julkinen valta on säätänyt erityisistä vaatimuksista esimerkiksi alueellisten tai sosiaalisten näkökohtien huomioimiseksi. Lissabonin sopimuksen 16 artikla sisältää nimenomaisen oikeusperustan, jonka mukaisesti unioni voi määritellä asetuksella yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen toimintaa sääntelevät periaatteet sekä niitä koskevat taloudelliset ja rahoituskelliset edellytykset. Tämä ei kuitenkaan rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa määräyksen tarkoittamia palveluja perussopimuksissa määrätyn mukaisesti. Lissabonin sopimukseen sisällytettyjen täsmennysten mukaisesti perussopimusten määräyksiä voidaan soveltaa vain siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottavia yrityksiä hoitamasta niille uskottuja tehtäviä. Sääntelyä pyritään täsmentämään myös uudessa yleistä etua koskevista palveluista annetussa pöytäkirjassa, jossa määritellään yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyvät unionin yhteiset arvot. Samoin pöytäkirjassa selvennetään, etteivät perussopimuksen määräykset millään tavoin rajoita jäsenmaiden toimivaltaa tarjota, tilata tai järjestää yleistä, muuta kuin taloudellista, etua koskevia palveluja.

Talousvaliokunta on aiemmissa lausunnoissaan suhtautunut jossain määrin kriittisesti ehdotettuun yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen määrittelyyn, joka jättää erilaisille

tulkinnoille runsaasti sijaa. Lissabonin sopimus ei tuo tilanteeseen merkittävää muutosta. Sektorin sensitiivisyys huomioon ottaen täytyy saavutettua neuvottelutulosta pitää kuitenkin kohtuullisena.

Edellä olevaan viitaten ja sektorinsa sääntelyä kokonaisuutena arvioiden talousvaliokunta katsoo, että Lissabonin sopimus on hyväksyttävissä valiokunnan toimialaa koskevilta osin.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 9 päivänä toukokuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
jäs. Janina Andersson /vihr
Hannu Hoskonen /kesk
Harri Jaskari /kok
Anne Kalmari /kesk
Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /kd

Miapetra Kumpula-Natri /sd
Jouko Laxell /kok
Eero Lehti /kok
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Petteri Orpo /kok
Markku Uusipaavalniemi /kesk
Ulla-Maj Wideroos /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Talousvaliokunta on ohuen asiantuntijakuulemisen jälkeen tyytynyt valtioneuvoston esityksen perusteluihin Euroopan unionin uudistussopimuksesta eli Lissabonin sopimuksesta. Erittäin sekava sopimus merkitsee huomattavaa muutosta unionin rakenteeseen, päätöksentekojärjestelmään ja toimialan laajuuteen sekä jäsenmaiden välisiin suhteisiin. Muutokset eivät ole pelkästään myönteisiä. Niillä on vaikutusta myös talousvaliokunnan toimialan asioihin.

Suurin ongelma Lissabonin sopimuksen sisällössä on useiden tärkeiden säädösten tulkinnanvaraisuus. Tämä johtaa siihen, että erimielisyyksien määrä kasvaa ja lopullinen päätösvalta, jonka tulisi olla demokraattisesti valituilla poliittisilla elimillä, siirtyy unionin tuomioistuimelle. Tällaista ylikansallista juristivaltaa ei voida pitää hyväksyttävänä. Tulkinnanvaraisia asioita talousvaliokunnan toimialalla ovat mm. yleistä taloudellista etua koskevat palvelut, rahapelit ja osin työeläkejärjestelyt. Tärkeät alat jäävät kohtuuttomasti alisteisiksi EU:n kauppapolitiikalle. Ulkomaisen ydinjätteen käsittelyn, varastoinnin ja loppusijoituksen osalta talousvaliokunta luottaa lausunnossaan pelkkään valtioneuvoston tul-

kintaan epäselvistä määräyksistä. Tätä ei voi pitää hyväksyttävänä.

Euroopan unionia tulisi kehittää niin, että se keskittyy niihin asioihin, joissa ylikansallinen, eurooppalainen yhteistyö ja päätöksenteko ovat tärkeitä ja välttämättömiä. Tällaisia aloja ovat mm. ilmasto-, energia- ja ympäristöpolitiikka, tutkimus- ja kehityspolitiikka, kansainvälisen rikkollisuuden torjunta, globaalit kehityskysymykset sekä kauppapolitiikka eräiltä osin. Lissabonin sopimus paisuttaa unionin hallintoa uusilla rakenteilla ja siirtää unionin päätösvaltaan lukuisia uusia aloja. Sekä unionin nykyisistä että uusista toimialoista useimmille sopivin päätös-taso on kansallinen taso subsidiariteettiperiaatetta kunnioittaen.

Katsomme, että EU:lle tulee neuvotella uusi perussopimus, jolla unionia kehitetään edellä todettujen periaatteiden mukaisesti koko Euroopan hyvinvointia ja turvallisuutta vahvistavaksi yhteistyöjärjestöksi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa huomioon mitä edellä on todettu.

Helsingissä 9 päivänä toukokuuta 2008

Toimi Kankaanniemi /kd
Matti Kangas /vas